

SİYASİ KAOS DÖNEMİNDE SUÇUN HABERLEŞTİRİLMESİ: KIRGIZİSTAN'DA BİR KRİMİNAL GAZETECİLİK ÖRNEĞİ (DELO NOMER)

Niyazi AYHAN¹

ÖZET

Kırgızistan'da 2010 yılında siyasi kaos dönemi yaşanmıştır. Bu kaos döneminde Kırgızistan'da Krıminal gazeteciliğin öncülerinden olan Delo Nomer gazetesinde yer alan suç haberleri içerik analizi yapılmıştır. Araştırma Kırgız hükümetine karşı ayaklanmaların başlama tarihi olan 7 Nisan 2010 öncesi, miting dönemi, miting sonrası dönem olmak üzere söz konusu gazetenin 1 yıllık haberleri incelenmiştir. Bu bağlamda gazetenin yayın politikası ve siyasi kaos dönemlerindeki suç niteliklerinin belirlenmesi amacıyla, her ayın ilk sayısında yer alan haber fotoğrafları ve haber başlıkları bakımından içerik analizine yapılmıştır. Gazete siyasi istikrarsızlık döneminde siyasi suçlara ağırlık verirken, bu istikrarsız dönemin sona ermesiyle birlikte siyasi suç oranlarının gazeteye yansımadağı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sansasyonel Gazetecilik, Haber, Suç

---

¹ Araştırma Görevlisi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, niyaziayhan@mail.ru

THE COVERAGE OF CRIME IN MEDIA DURING THE PERIOD OF POLITICAL CHAOS:THE CASE OF CRIMINAL JOURNALISM IN KYRGYZSTAN (DELO NOMER)

ABSTRACT

There was a period of political chaos in Kyrgyzstan In 2010.We content analysed crime news in the newspaper Delo Nomer ofperiod of chaos. We were examined rally period, including the period after the rally on the news newspaper for one year.We were content analysis the first issue of each month in terms of the content of news photos and news for periods of political chaos of the newspaper's editorial policy, and the Determination of crime. Newspaper has focused political offenses on the period of political instability. Political offenses did not take place after the political chaos on the newspaper.

Keywords: Sensational Journalism, News, Crime.

Giriş

Haber, olay ve olguları kamuoyuna ileten bir araçtır. Tokgöz'ün belirttiği üzere kamuoyu oluşturmak ve toplumsallaştırma haberin bir başka önemli işlevi arasında yer almaktadır (Tokgöz 1991: 12). Haberin oluşum sürecinde gazetecilikte üç temel kod geliştiren Morresi, bu kodları enformasyon içeriğinde olgu ve olaylara saygı, kişilik haklarını önemseme ve haber ile reklamı ayırt etmek olarak belirlemiştir (Dursun 2008: 34).

Günümüzde medya içeriklerinde şiddet sunumu oldukça fazladır. Medya ve şiddet araştırmacıları bu konu hakkında çeşitli araştırmalar yürütmüşlerdir. Nalçaoğlu da bu araştırmacılardan birisidir. Nalçaoğlu Türkiye'deki son dönem haberciliğini analiz etmiş, çalışmasında şiddet haberlerinden haz alındığı sonucuna ulaşmıştır (Nalçaoğlu 2005: 59). Alemdar da medyada sunulan şiddeti araştırmış, medya içeriklerinde sunulan şiddetin toplumsal saldırganlığa yol açtığını belirtmiştir (akt. Dursun 2008: 13). Medya ve şiddet araştırmacılarının bazı tespitlerine yer veren Arık, izleyiciler üzerinde üç temel etkisinin olduğunu belirtmiştir. Bu etkiler, medyanın izleyicileri şiddete yönlendirmesi, izleyicileri şiddete karşı duyarsızlaştırması ve izleyicilerin kendilerini kurban gibi hissetmeleridir (Arık 2012: 13). Gerbner ise medyadaki şiddet sunumunun izleyicileri yaşadığımız dünyanın güvensiz bir yer izlenimi olarak algısını tetiklediğini vurgulamıştır (Arık 2012: 13). George Gerbner'in, 'Yetiştirme (Ekme)' (Cultivation) teorisinden kısaca bahsetmek gerekirse, Gerbner medyayı toplumu şekillendiren bir güç olarak görmüştür. Ona göre medyanın gücü gerçek hayatlarda gizlenen dram ve şiddettir. Gerbner'e göre medyada şiddet oldukça çabuk tüketilmektedir. Medyada verilen şiddetin izleyicileri şiddete yöneltmekten çok dışarıdaki dünyanın tehlikeli olduğu inancını pekiştireceğine inanmaktadır. (Aydın: 2007: 12) Bu bakımdan Delo Nomer gazetesi dolaylı olarak dış dünyanın tehlikeli bir dünya olduğu inancını pekiştirmektedir.

Sovyetler Birliği Döneminde basın tamamen devlete bağımlıdır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından 1992 ve 1993 yıllarında Kırgızistan'da devletten bağımsız gazeteler kurulmuş ve bu gazeteler farklı konularda habercilik tarzlarıyla dikkat çekmişlerdir. Sovyet Döneminde sosyalizm propagandası yapan basın, bağımsızlık döneminde tamamen farklı bir yol izlemiş, bağımsızlık dönemi basını komünist görüşteki meclisi dağıtma, meclis seçimleri, kamuoyu yaratılması ve muhalefete baskı kurma gibi önemli roller edinmiştir (Kabilbekova, 2008: 24).

Kırgızistan'da Bağımsızlık Döneminde birçok gazete çıkarılmış, bu gazetelerden birisi de *Delo No* adlı gazetedir. *Delo No* ilk kez 3 Mart 1991 yılında

çıkarılmaya başlanmıştır. *Üçüncü Sayfa* ya da *Sansasyonel Gazetecilik* türünde yayın yapmaktadır. Gazete heyecan yaratma ve farklı haber sunumuyla diğer gazetelerden önemli ölçüde ayrılmaktadır.

Kırgızistan'da 7 Nisan 2010 yılında mitinglerle birlikte halk ayaklanmaları başlamış, 19 Mayıs 2010 yılında geçici hükümet kurulmuş ve hükümetin başına Roza Otunbaeva geçip, 2010 Aralıkta kadar hükümeti yönetmiştir. (<http://www.cnnturk.com>) İşte bu süreçte sansasyonel gazetecilik kimliğiyle yayım yapan Delo No gazetesi haber başlıkları ve haber fotoğrafları bağlamında analizi yapılmıştır.

Haber Anatomisi

Haberin konusunda birçok tanım yapılmasına karşın genel olarak “haber, vaktinde verilen toplumun çoğunu ilgilendiren, etkileyen ve toplumun anlayabileceği herhangi bir olay ya da kanaattir” (Megep 2007:3). Girgin'e göre ise News kelimesi, genel anlam olarak her yönde meydana gelen olaylar olarak tanımlanmaktadır (Girgin, 2005:5).

Haber yapı bakımından ele alındığında üç temel öğeden meydana geldiği görülmektedir. Bu bölümler başlık, giriş ve gövde bölümleridir. Haberin başlığı vitrin konumunda olduğundan olayın özü ve ilk planda değerlendirildiği bölümdür. Bu bölümün bir diğer fonksiyonu da okuyucuyu haberi okumaya teşvik etmesidir (Megep, 2007: 21). Dağlı, haberlerin ideolojik işlevlerinden yola çıkmış, ilk ideolojik yüklemenin haber başlıklarında verildiğini savunmuştur. Dağlı'ya göre okuyucuya ilk anda genel bir perspektif verilme çabası söz konusu olduğundan haber başlığı büyük bir öneme sahiptir (akt. Duruoğlu, 2007:8). Haberin giriş bölümü, ilk bağımsız paragrafın oluşturulup, olayın yüzeysel anlatıldığı bölümdür (Megep 2007: 21). Van Dijk haberin yapıları bağlamında en önemli bilgilerin başlık ve giriş bölümlerinde verilerek haberde öne çıkan şeylerin göstergesi olduğunu belirtmiştir (akt. Bulut ve Yaylagül, 2004: 126). Haber formatının sonuncu öğesi olan gövde bölümü ise genişletme ve ayrıntı bölümü olarak da adlandırılmaktadır. Bu bölümde giriş bölümünden hareketle olayın yan bilgileri ve verileri ayrıntılarıyla verilmektedir (Megep, 2007: 21). Van Dijk haberin bölümlerini iki ye ayırarak birincisi retorikleriyle oluşturulan imgenin topluma yerleştirilmesi iken ikincisi kapanış bölümü olarak anlamlandırmaktadır (akt. Bulut ve Yaylagül, 2004:126).

Haber genel olarak çeşitli türlere ayrılmaktadır. Girgin, haber türlerini açıklarken “eylem haberleri, söylem haberleri, eylem ve söylem haberleri” olarak ayırmaktadır. Eylem haberleri, daha fazla eylemin az söylemin bulunduğu haber türüdür. Trafik kazası haberleri, cinayet haberleri bu haber türüne örnektir. Söylem

Haberlerinde ise içerik bakımından daha çok söylem kullanılmaktadır. Basın toplantıları, açık oturumlar gibi. Eylem ve Söylem Haberlerinde ise eylem ve söylem hemen hemen eşit ölçüde bulunmaktadır. Tören haberleri bu haber türü içine girer (Girgin, 2005: 13).

Gazetenin haber türleri belirlenirken haber üretimi de belli başlıklar altında toplanmaktadır. Bunlar habercinin olay seçimi yani haberci tarafından haber değerinin olması, habercinin olayı araştırması, yeniden seçimi olaylarda önemli noktaların alınması, ayıklama süreci, haberin son halini alması, biçimlendirme ve yayımlamadır (Girgin, 2007: 66). Gazeteci haberi seçerken ve sunarken yeni bir anlam üretme sürecine girer. Basında anlam tesadüfî şekilde değil mutlaka bir amaç doğrultusunda inşa edilir. Bu bağlamda basın yayın organları sorgulandığında haber seçimleri olsun, haberin inşası olsun gazetelerin ideolojik işlevleri yadsınmaz (Duruoğlu, 2007:3). Gazetecinin haber seçim aşamasında DeFleur ve Dennis'in medyada haber yapmaya değer unsurlar olarak belirlediği bazı argümanlar vardır. DeFleur ve Dennis bu unsurları çatışma, gelişme (zafer-başarı), felaket, sonuçlar (toplum üzerinde etkisi olan), yenilik insanlara ilişkin merak, zamanlılık, yakınlık (mekansal) olarak sıralamıştır (akt. Bulut ve Yaylagül 2004: 125). Girgin haber yapmaya değer unsurlarıyla beraber olaydan ziyade gerçeklik, yenilik (güncellik ilgi uyandırma) önemlilik, ilginçlik ve anlaşılabilirlik gibi öğelerin de bir bütünlük oluşturması gerektiğini savunmuştur (Girgin, 2005: 13-18).

Çevremizde görülen her olay haber olarak nitelendirilmez. Olayın haberleştirilip haberleştirilmemesi tamamen yazara bağlıdır. Haber oluşum aşamasında bir olaydan hareketle hangi bilgilerin kullanılıp kullanılmayacağı, hangi tarzda anlatım yapılacağı yazarın kontrolü altındadır (Megep 2007: 32). Van Dijk'ın da belirttiği gibi habercinin olaylara bakış açısı yazarın haber aktörlerinden birine yandaşlığı veya karşıtlığıyla ilgilidir (akt. Köker ve Doğanay, 2010: 150). Dijk haber anlatım tarzını açıklarken, olayın haber olarak sunumunda geniş perspektifle verilebileceği gibi özet biçiminde de betimleme yapılabileceğini, aynı olayın farklı biçimlerde betimlenebileceğini, olayda ayrıntıya yer vermenin yazara bağlı olduğu haberin betimlemeden yola çıkarak farklı bakış açıları olabileceğini belirtmiştir. Burada önemli olan haber aktarımında haber metnine eklenen ilgisiz bir ayrıntının kişi veya grubun olumsuz temsilinde büyük rol oynamasıdır (akt. Köker ve Doğanay, 2010: 157).

Tokgöz, haberin haber verme işlevleriyle birlikte toplumsal işlevleri de olduğunu vurgulamıştır. Bunlar kamuoyu oluşturmak ve toplumsal değerlerin topluma yerleştirilmesi işlevleridir (Tokgöz 1991: 12). Haber kamusal bir hizmet sunduğundan gazeteciler yazdıkları her türlü haberle topluma karşı sorumludur. Bu fikir ilk defa, 1956 yılında Theodore Peterson tarafından basının toplumsal

sorumluluğu ilkesi olarak görülmüştür. Bu görüşle birlikte basının bağımsızlığı ve topluma karşı görevleri hususunda birlik oluşturulmaya çalışılmıştır (Dursun 2008: 32).

Morresi bu bağlamda habercinin neyi yapmanın doğru neyi yapmanın yanlış olduğuyla ilgili üç temel gazetecilik kodu geliştirmiştir. Bunlardan ilki enformasyonun içeriğine bağlı olarak kodlar; olaya-olguya saygı, olayları çarpıtmadan aktarmak ve yanlış yapıldığında yanlışları düzeltmek. İkincisi çalışma yöntemiyle ilgili olan kodlar; vefa, kişilere ve kişilik haklarına saygı, ayrımcı olmamak, mesleki gizlilik üçüncüsü ise güç ilişkileriyle ilgili kodlar; bunlar haber ile reklam arasındaki ayrımın farkına varmaktır (akt. Dursun 2008: 34).

Haber üretim sürecindeki etik anlayışı niyet ve sorumluluk etiği altında iki türe ayrılmaktadır. Bu iki etik türünde haberciye ve gazete yönetimine dair önermeler bulunmaktadır. Habere taraf olan gazeteciye, muhabire ve haberciye niyet etiğine dayanarak karar vermesi, editörler ve yayın yönetmenlerine ise sorumluluk etiğine göre davranması önerilmektedir. Haberciye önerilen niyet etiği habercinin olay ve olgulara karşı kararını ilkeler doğrultusunda vermesini öngörürken, sorumluluk etiğinde haber yöneticisinin habercinin verdiği haber karşısında sorumluluk almasını öngörmektedir (Dursun 2008: 33).

Suç Olgusu ve Suçun Haberleştirilmesi

Medya içeriklerinde sunulan şiddet toplumsal şiddetin artışını tetiklemektedir. Medya içeriklerinde şiddet araştırmaları 21. Yüzyılda başlamıştır. Korkmaz Alemdar medya metinlerindeki şiddetle ilgili olarak araştırmaları sonucunda, medyada şiddetin yoğun biçimde sunumu toplumda saldırganlığa karşı hoşgörüyü arttırdığına, şiddeti sorunların çözümü için kullanılmasına yol açtığını belirtmiştir (akt. Dursun 2008: 13).

Suç ve medya üzerine yapılan çalışmalardan örnek vermek gerekirse Taşlıçukur'un 2009 yılında yaptığı “*Namus Bahaneli Cinayetlerin Türkiye’deki Basında Haber olarak yapılandırılışının analizi*” yapmış, sonuç olarak Türkiye basınında 3.Sayfa haberi olarak adlandırılan cinayet, kaza, fuhuş, tecavüz, dayak v.b gibi adli suçların arasına konulmuştur. Bu gibi haberlerin sıradan cinayet haberleri sayfasına eklenmesini sorunun toplumsal boyutunun görmezden gelinmesi olarak yorumlamıştır (Taşlıçukur, 2009).

Nalçaoğlu Türkiye’deki son dönem haberciliğini değerlendirirken, sansasyonel habercilik kavramından hareketle izleyicilerin şiddet haberlerinden haz aldığını belirtmiş, medyanın kendini koruma güdüsüyle *izleyiciler bunu istiyor* gibi

söylemlerle kendini savunduğunu eklemiştir (Nalçaoğlu, 2005: 59). Oysaki haber yalnızca haber kaynağı olarak değil aynı zamanda yayımlandığı kentten ya da ülkenin toplumsal dokusunun bir parçası ve insanlar arasında kurulan bir bağ olarak değerlendirilmelidir (Nalçaoğlu, 2005: 60). Böylelikle medyada yer alan haberlerin toplumsal işlevleri bakımından geçici gerilimler ve geçici birliktelikler oluşturma gibi katkısı da göz ardı edilmemiş olur (Nalçaoğlu, 2005: 61).

Arık, medya ve şiddet çalışan araştırmacıların bazı tespitlerinden bahsetmiş, medyadaki şiddet içeriğine maruz kalan izleyicilerde kısa ve uzun vadede olmak üzere üç temel etkisi olduğunu belirtmiştir. Bu etkilerden bahsetmek gerekirse, medya içeriklerindeki şiddet, *“izleyicileri şiddete yönlendirebilir, izleyici şiddete karşı duyarsızlaşabilir ve izleyici kendisini kurban gibi hissedebilir”*. Bu bağlamda Bandura ve Ross medyanın sosyal davranışların şekillenmesinde başat rollerden biri olduğu ve özellikle televizyonda sunulan şiddet kahramanlarına özentilebileceğini belirtmişlerdir (Arık, 2012: 13).

Postman da şiddet mesajlarını tüketen izleyicilerin şiddete karşı hassasiyetlerini yitirdiklerini belirtmiştir. Gerbner'in *Acımasız Dünya Sendromu* diye teorize ettiği görüşte medya içeriklerindeki şiddet nedeniyle insanların gerçek yaşamı olduğundan daha fazla tehlikeli görmelerine yol açtığını ve izleyicilerin zamanla hayatın daha şiddetli ve acımasız olduğuna inandıklarını belirtir. Medyanın şiddet bağlamındaki üç etkisinden yola çıkarak medyada tüketilen şiddet ürünlerinin negatif etki yarattığını tespit etmiştir (akt Arık 2012: 15). Medyanın bu negatif etkileri için Noam Chomsky *“acemi demokrasilerde şiddet iyi televizyon üretir ”* diyerek medyadaki çok izlenme ve reyting kaygısından dolayı şiddetin sunulduğunu belirtmiştir. Şirin de Chomsky'nin şiddet hakkındaki düşüncelerinden yola çıkarak savaş, saldırganlık ve terörün başka bir deyişle şiddetin yaygınlaşarak küreselleştiği bir dünyayı niteleyerek, medya kanallarının ticari kaygılarından dolayı şiddete yöneldiğini vurgulamıştır (Şirin, 2011:170-171).

Ramonet medya ve içerdiği şiddet olgusunu açıklarken *“televizyon sapkınlık ölçüsündeki bu ceset severliliği her alanda özellikle televizyonda haber programlarında görmek mümkündür. Televizyon haber programları günümüzde kan ve şiddetle beslenmektedir”* diyerek haber ve şiddet arasında bağ kurmuş, televizyon haberciliği hakkındaki eleştirilerini belirtmiştir (akt. Karaboğa 2007: 65). Karaboğa *“Türkiye’de Özel Televizyon Kanallarının Ana Haber Bültenlerinde Şiddet Olgusu ”* adlı çalışmasında Türkiye’deki haber bültenlerini incelemiş, medyada gösterilen şiddetin televizyonun ciddi psikolojik ve sosyal sorunlara yol açabileceğini, dış dünyanın tehlikeli bir yer izlenimi yarattığını, izleyicilerin herkesi potansiyel suçlu gibi görebileceği sonucuna varmıştır (Karaboğa, 2007). Haber sunumlarındaki

şiddet; psikolojik ve sosyal sorunlara yol açabileceği gibi haberin asıl amacı olan haber verme amacına da hizmet etmemektedir.

Ayrancı medyadaki şiddeti ele aldığı çalışmasında sonuç olarak TV kanallarının şiddet oranının (%33,1) oldukça yüksek olduğunu belirtmiş, aynı zamanda şiddet içeren dizi ve filmlerin yayınlandığı zaman bakımından çocukların en çok TV seyrettiği saatler olarak saptamıştır. Bükler de devlet kanalı ve özel televizyon kanalı olarak ele aldığı medyadaki şiddet olgusunu özel kanalların TRT'ye oranla medya içeriklerinde daha çok şiddete yer verdiğini saptamış, bu durumu özel kanalların maddi kazancın ön plana almasından kaynaklandığını vurgulamıştır (akt. Ayrancı, Koşgeroğlu ve Günay 2004:135). Bu araştırmalardan yola çıkarak kitle iletişim araçlarıyla topluma iletilen şiddet içerikli mesajların haberin asıl amacına hizmet etmediği gibi, toplumda çeşitli sorunlara yol açtığı da saptanmıştır. Kitle iletişim araçlarında şiddet sunumunun en temel nedeni olarak maddi gelir elde etme, reyting ve tiraj gibi unsurların başat sebebi olduğunu belirtmeliyiz.

Suç/Adli Gazeteciliği Açısından Delo Nomer'de Haber Analizi Delo Nomer Gazetesinin Yapısı ve Yayın Politikaları

Kırgızistan bağımsızlığının ardından Sovyetler Birliği Döneminde görülen devlet kontrolü ve sansür ortadan kalkmıştır. Medyaya yönelik düzenlemeler yapılmasına karşın, Kırgızistan basınında demokrasi dışı faaliyetlerle de karşılaşmıştır. Muhafif yayın yapan '*Respublika*' gazetesinin birkaç defa soruşturma geçirmesi ve yine muhalif yayın yapan '*Delo №*' gazetesine baskı uygulanması, '*Asaba*' gazetesinin kapatılması bu demokrasi dışı faaliyetlerdendir (Kabılbekova, 2008: 30).

Delo No gazetesi 3 Mart 1991 yılında yayıma başlanmış, Türkiye'de *Üçüncü Sayfa* ya da *Sansasyonel Gazetecilik* olarak da adlandırılan bir gazete türüdür. Bu tür habercilik bağlamında Ramonet günümüzdeki basın ve haberciliği anlatırken, özellikle TV haber programlarının haber kavramının içeriğini boşaltarak heyecan yaratma ritüelinden faydalanılıp, farklı bir sunum tarzı yaratıldığının altını çizmiştir. Ramonet haber denklemi olarak "*haber programlarını izlerken duyumsadığımız heyecan gerçekse, haberin kendisi de gerçektir*" düşüncesiyle asıl olanın haber içeriğinden ziyade haberin içeriğinde olan heyecan yaratma olduğunu vurgulamıştır (Ramonet 1999: 24). *Delo №* gazetesi bu bağlamda günümüz sansasyonel haberciliğinin temsilcilerindendir. Gazete heyecan yaratma ve farklı haber sunumuyla diğer gazetelerden büyük ölçüde ayrılmaktadır.

Delo № gazetesi Kırgızistan'da 20 yılı aşkın bir süredir yayın yapan önemli gazetelerden biridir. Gazete 1990 yılının Aralık ayında Viktor Zapolsky tarafından kurulmuş, gazetenin ilk sayısı 7 Mart 1991 yılında çıkarılmıştır. Gazete Kırgızistan'da hemen hemen ilk bağımsız gazete olarak anılmaktadır. Gazetenin kurucuları 20 yıldır gazetenin başkanlığını da yapmaktadırlar. Viktor Zapolsky bugün gazetenin yayın sorumlusudur. Gazetenin ideolojik yapısına bakıldığında *Cumhuriyetçi* gazete olarak tanımlanmaktadır. Gazete haftanın sadece bir günü yayımlanmakta (Çarşamba günü), A3 formatında ve 24 sayfadan oluşmaktadır. Gazetenin internet sitesi de bulunmaktadır. Gazetenin sitesine göre çıkan sayıları 2008 yılında 34 sayı, 2009'da 44 sayı, 2010 45 sayı, 2011 33 sayı, 2012'de 43 sayıdır. Daha önceki yıllarda kaç sayıyla çıktığı belirtilmemiştir. Gazetenin resmi internet sitesinde gazeteyi '*Farklı konulara yer veren gazetede, gazete için hiçbir yasak konu yoktur sadece belli sınırları vardır*' şeklinde ifade ile yayın politikası hakkında ipuçları vermektedir. Aynı zamanda gazetenin elektronik formatını eski Sovyet ülkelerinde takip edildiği kadar diğer ülkeler tarafından da takip edilmektedir (delo.kg).

Gazetenin haber olarak seçtiği konu başlıkları ise '*Arananlar, Yayın Takibi, Din, Soruşturmalar, Şok, Kriminal Haberler, Emlak Piyasası, Fotoğraf, Kırgızistan Politikası, Kırgızistan Ekonomisi, Kırgızistan Kültürü, Kırgızistan'da Eğitim, Kırgızistan'da Spor, Sağlık, Adli Olaylar, Polis ve Toplum, Devlet*' gibi başlıklardır (delo.kg). Çalışmada bu konulardan sadece suça yönelik haberler seçilmiştir.

Gazetenin adı *Delo No* Türkçe karşılığı *Hukuksal Dosya Numarası* anlamında kullanılmaktadır. Gazete kendisini *Haftalık Toplumsal ve Adalet Gazetesi* olarak tanımlamaktadır. Böylelikle gazete kendisini adaletin temsilcisi olarak sunmaktadır. Gazetenin adalete, yargıya ve hukuka göndermeleri sadece haber içeriklerinde değil, sloganında ve ambleminde de görülmektedir.

Gazetenin sloganı olan '*Güneş Herkese Eşit Doğar*' eşitliğe ve adalete atıfta bulunmaktadır. Bu söz İsa'nın vaazlarının değiştirilmiş halidir. Matta İncilinin 44-46 ayetlerine göre "*Düşmanlarınızı Sevin size zulmedenler için dua edin, sizden nefret edenler için iyi dileklerde bulunun ve onlara dua edin. Gökyüzündeki babanın oğulları olunuz. Onun emriyle güneş kötünün ve iyinin üzerine doğar, adil ve haksızlığa karşı yağmurlar yağdırır*" (<http://www.biblestudy.ru>).

Gazetenin ableminde adalet ve düzeni temsil eden Yunan mitolojisi tanrıçası Themis kullanılmıştır. Bir elinde kılıç diğerinde terazi tutan gözleri bağlı bakire olarak simgeleşen Themis, elindeki terazi adaleti ve adaletin dengeli şekilde dağıtılmasını, gözlerinin bağlı olması ise tarafsızlığını, bakire oluşu bağımsızlığını simgelemektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Kırgızistan'da 7 Nisan 2010 yılında mitinglerle halk ayaklanmaları başlamış, 19 Mayıs 2010 yılında geçici hükümet kurulmuş ve hükümetin başına Roza Otunbaeva geçmiştir. Dolayısıyla Nisan ve Mayıs aylarında halk ayaklanmaları sürmüş ve bu süreçte siyasi kaos yaşanmıştır.

Kırgızistan'da yaşanan bu siyasi kaos döneminde Kriminal gazete haberlerinin suç niteliklerini belirlemek amacıyla Delo Nomer gazetesi 1 yıl boyunca takip edilmiş, gazetenin her ayın ilk sayılarında yer alan haber başlıkları ve haber fotoğrafları incelenmiştir.

Araştırmanın evrenini Kırgızistandaki kriminal gazeteler oluşturken, örneklem olarak Kırgızistan'daki Kriminal gazeteciliğin öncüsü olan Delo Nomer gazetesi seçilmiştir.

Haber Anlayışı / Suça Yönelik Haber Analizi

Tablo 1. 'Delo No' Fotoğrafların İçeriğine Göre Dağılımı Her Ayın İlk Sayısı

Aylar	Toplam Fotoğraf sayısı	Suçlu Fotoğrafları	Mağdur	Kahraman	Şiddet	Dini Unsurlar	Suçla Yönelik Mektân	Resmi evraklar	Uzman Fotoğrafları	Cinsel içerikli	Mahkeme	Hapishane	Diğer
Ocak	28	2	----	1	----	1	4	3	3	----	7	---	7
Şubat	24	2	----	4	----	1	6	----	2	2	1	1	5
Mart	27	7	----	----	3	2	12	----	2	----	----	1	----
Nisan	31	1	----	5	----	2	4	----	6	----	----	----	13
Mayıs	32	3	1	1	1	----	13	2	2	----	----	2	7
Haziran	47	3	7	2	5	----	5	----	7	----	----	----	18
Temmuz	25	5	2	5	1	----	4	1	6	----	----	----	1
Ağustos	36	9	3	2	11	2	6	----	2	----	1	----	
Eylül	35	6	----	4	12	----	2	----	2	----	----	----	9
Ekim	29	----	1	4	4	----	4	1	4	----	----	----	11
Kasım	28	3	2	1	----	----	4	1	2	----	2	2	11
Aralık	38	16	----	----	11	3	1	----	4	----	----	----	3
Toplam	380	54	16	29	48	12	65	8	42	2	11	6	78

Tablo 1’de de görüldüğü gibi *cinsel unsurlara yönelik fotoğraflar* en düşük seviyede kalmıştır. Söz konusu olan 2 (iki) fotoğraf da bir haberde kullanılmıştır. Fotoğrafların dağılımında bir diğer kategori olan *suçlu fotoğraflarında* ise suça iştiyak eden kişi ve kişileri sansür kullanılmadan afişe edilmiştir. İşlenen suçlarda mağdur olan kişilere de yer verilip o bölümde de sansüre gidilmemiştir. Ayrıca gazetede *Suçlu fotoğraf sayısı Mağdur Fotoğrafları sayısına* göre fazla olduğu görülmektedir.

Gazetede bulunan fotoğraflardaki *Kahraman* kategorinde yer alan kişi ve kişiler genellikle muhalif kanattaki politikacılar, asker ve polis güçleridir. Aynı zamanda bir suçun çözümünde başarıyla sonuçlandırmış polis memurları da bu kategoride kamuoyuna sunulmuştur. Tablodaki *şiddet* kategorisinde yine sansüre gidilmemiş, gazetede fotoğrafların birçoğu çocuklar için sakıncalı fotoğraflardan oluşmaktadır.

Gazete suç unsurlarını 3. sayfa haberleri, *sansasyonel olayları* işleyen bir gazete türü olmasına karşın, gazetede bulunan *Беседы Об Исламе (İslam sohbetleri)* adlı köşe ilgi odağı olmaktadır. Bu bağlamda tabloda dini unsurlara yönelik fotoğraf sayısı 11 olarak belirtilmiştir. Bu fotoğrafların 3'ü kilise ve Hıristiyanlığa atıfta bulunurken, 7'si İslam'a Müslümanlığa gönderme yapmaktadır. Bölümün ilgi çeken tarafı ise Ağustos ayında *Ramazan İmsakiyesini* yayınlamış olmasıdır.

№	№	Тема	№	№
1	1	Судья	1	1
2	2	Судья	2	2
3	3	Судья	3	3
4	4	Судья	4	4
5	5	Судья	5	5
6	6	Судья	6	6
7	7	Судья	7	7
8	8	Судья	8	8
9	9	Судья	9	9
10	10	Судья	10	10
11	11	Судья	11	11
12	12	Судья	12	12
13	13	Судья	13	13
14	14	Судья	14	14
15	15	Судья	15	15
16	16	Судья	16	16
17	17	Судья	17	17
18	18	Судья	18	18
19	19	Судья	19	19
20	20	Судья	20	20
21	21	Судья	21	21
22	22	Судья	22	22
23	23	Судья	23	23
24	24	Судья	24	24
25	25	Судья	25	25
26	26	Судья	26	26
27	27	Судья	27	27
28	28	Судья	28	28
29	29	Судья	29	29
30	30	Судья	30	30
31	31	Судья	31	31
32	32	Судья	32	32
33	33	Судья	33	33
34	34	Судья	34	34
35	35	Судья	35	35
36	36	Судья	36	36
37	37	Судья	37	37
38	38	Судья	38	38
39	39	Судья	39	39
40	40	Судья	40	40
41	41	Судья	41	41
42	42	Судья	42	42
43	43	Судья	43	43
44	44	Судья	44	44
45	45	Судья	45	45
46	46	Судья	46	46
47	47	Судья	47	47
48	48	Судья	48	48
49	49	Судья	49	49
50	50	Судья	50	50

Ramazan Ayında Yayınlanan İmsakiye
Kaynak Ağustos 2010 Delo No 1. Sayı 46

Gazetede *suç mekanına ve olay yerine* dair fotoğraflar sansürsüz yer alırken, söz konusu fotoğraflar yer yer olay yeri, yer yer de suçu işleyen kişi ve kişilerin yaşadıkları evler afişe edilmiş, hedef gösterme şeklinde vurgulanmıştır. Suçu işleyen ya da mağdurların kimlik bilgileri afişe edildiği gibi, pasaport kimlik ve dilekçe gibi resmi evraklar da sansür edilmeksizin kamuoyuna sunulmuştur.

Gazetede yer alan haberlerde uzman kişilerin yorumlarına ve onların fotoğraflarına da yer verilmiştir. Tablodan da görüldüğü gibi uzman fotoğraflarının oranı % 12'dir. Uzman fotoğrafları gazetede yer alan fotoğrafların büyük bölümünden oluşmakla beraber bu uzman kişilerin kamuoyunu bilgilendirmekle birlikte, kamuoyunu yönlendirme gibi işlevleri de söz konusudur. Söz konusu

gazete, suça yönelik unsurları işleyen gazete türünde olmasına rağmen *mahkeme* (%2.8) ve *hapishane* (% 1.5) gibi görüntüler minimum seviyede kalarak devletin ceza veren organlarına atıflar düşük seviyededir. Tablonun diğer kategorisinde kalan fotoğraflar ise tabloda belirtilen 12 kategorinin dışında kalan fotoğrafları kapsamaktadır. Bu fotoğrafların büyük bölümü internet tabanlı fotoğraflardır.

Tablonun tümünden hareketle, fotoğrafların çoğunluğunu *Diğer* kategorisinde bulunan internet tabanlı ve içinde suç unsuru barındırmayan fotoğraflardan oluştuğu görülmektedir. Gazetede en çok atıf suçun işlendiği *mekana* ya da suçlu veya kurbanın evine yapılmıştır. Mekana bulunulan atfın hemen ardından, suçlu fotoğrafları da gazete fotoğrafların çoğunluğunu oluşturmaktadır.

Althusser'den hareketle devletin baskı aygıtı hükümet, ordu, polis, mahkeme ve hapishaneden oluşur (Güngör2001 :222); *mahkeme* (%2.8) ve *hapishane* (% 1.5) (devletin baskı aygıtları) minimum seviyede gösterilip, suçlu ve olay yeri fotoğraflarının altında kalmasını gazetenin suçu önlemenin ve iktidarın egemen ideolojisini benimsetmenin aksine, suçu afişe etme gibi bir politikası olduğu sonucuna varılabilir.

Delo No Gazetesinin 2010 Yılı Haber İçerikleri

Tablo 2. Delo No Gazetesinin 2010 Yılı Suça Yönelik Haberler

Haber	Haberin Türkçesi	Haber Sayfa Sayısı	Haber Satır Sayısı	Suçun Türü
8 Лет Усиленного Режима	Güçlü Modun 8.yılı	5	108	Görevi Kullanma Kötüye
Герой" Нашего Времени"Ты Заткнешься?"-Спросил Он И Пальнул Из Пистолета	Zamanımızın Kahramanı:"Çeneni Kapar mısın?"- Dedi ve vurdu	2	85	Darp
Убийство Журналиста ПавлюкаСтранная Игра	Gazeteci Cinayetinde Pavlyuka Garip Oyun	3	105	Cinayet
Кошмар В Ново-Покровке	Novo Pokrovka'de Kâbus	4	157	Cinayet
"Шакалы" В Погонах	Üniformalı 'Çakallar'	3	96	Dolandırıcılık
Водка И СигаретыДля Более Оперативного Реагирования На Преступления	Votka Ve Sigara İle Suça Daha Hızlı İştirak Etmek.	2	47	Rüşvet

Tablo 2.1 Kaynak delo.kg
2010 Yılı Delo No Gazetesinin Ayın İlk Sayıları Haberleri (13 OCAK 2010 Sayı 795)

Delo Nomer gazetesinin Ocak 2010 ilk sayısı 13 Ocak'ta çıkmıştır. Haberlerin 2'si hükümete aitken yolsuzluk ve rüşvet gibi. Diğer haberler adi suçlara aittir. Tablodan da görüldüğü üzere 6 suç haberi tespit edilmiştir. Bu haberlerin 3'ü içinde şiddet barındırmaktadır.

Haber	Haberin Türkçesi	Haber Sayfa Sayısı	Haber Satır Sayısı	Suçun Türü
Убийство Журналиста Павлюка 40 ДнейТуман	Gazeteci Pavlyuk Cinayeti. 40 Gün Pus Altında...	2	59	Cinayet
Наркомент	Narkotik...	4	128	Narkotik
Заказ На Убийство...Поступил Из Германии	Siparişle Cinayet. . Öldürmek İçin Almanya'dan Geldi.	5	181	Cinayet
Откуда Берутся "Специалисты	Bu uzmanlar Nereden Geliyor?	3	108	Sahtekârlık
"Киллера Прошаю"	Katili Affediyorum.	2	94	Cinayet

Tablo 2.2 Kaynak delo.k

2010 Yılı Delo No Gazetesinin Ayın İlk Sayıları Haberleri Şubat(3 Şubat 2010 Sayı 798)

Delo Nomer gazetesinin Şubat 2010 ilk sayısı 3 Şubat 2010 da çıkmıştır. Bu sayıya göre ağırlık olarak cinayet haberleri yoğunluktadır. Tablodan da görüldüğü üzere şiddet haberleri oldukça yoğunluktadır.

Haber	Haberin Türkçesi	Haber Sayfa Sayısı	Haber Satır Sayısı	Suçun Türü
В убийстве не виновата,но прошу прощения...	Cinayette Benim Suçun yok ama Yine de Özür dilerim	7	228	Cinayet
Самый Тихий Пассажир Кыргызского "Боинга"Влепил Американцам Громкую Пощечину	Kırgız Uçağının En sakin yolcusu Amerikanlara tokat attı.	5	147	Terör
9 Убийств, 4 Покушения	9 Cinayet ve 4 Saldırı	3	39	Cinayet
Судебный Процесс О Пытках	İşkence üzerinde mahkeme süreci	1	38	Görevi Kötüye Kullanma
Три Фирмы На Чужой ПаспортУмудрились Зарегистрировать Аферисты	Dolandırıcılar Yabancı pasaportla 3 tane şirket açtılar.	2	54	Dolandırıcılık
Педофила Приговорили	Pedofil cezasını aldı.	3	45	Tecavüz

Tablo2.3Kaynak delo.kg

2010 Yılı Delo No Gazetesinin Ayın İlk Sayıları Haberleri Mart 3 Mart 2010 802. sayı

Delo Nomer gazetesinin Mart 2010 ilk sayısı 3 Mart 2010 da çıkmıştır. Suç Haberlerinde cinayet çoğunluktadır. 1 haberde hükümet karşıtı görevi kötüye kullanma haberi yer almaktadır. 6 haberin 4 'ü şiddet içinde barındırmaktadır.

Haber	Haberin Türkçesi	Haber Sayfa Sayısı	Haber Satır Sayısı	Suçun Türü
В Кыргызстане дан старт разгрому независимых СМИ?	Kırgızistan'da Saldırı... Bağımsız Medya Ezilecek mi?	2	54	Yağmalama
Менты-Убийцы Сели Пожизненно	Katil polisler ömür boyu hapis cezasını aldılar	8	273	Cinayet

Tablo 2.4 Kaynak delo.kg

2010 Yılı Delo No Gazetesinin Ayın İlk Sayıları Haberleri Nisan 7 Nisan 2010 Sayı 807

Delo Nomer gazetesinin Nisan 2010 ilk sayısı 7 Nisan 2010 da çıkmıştır. Bu sayının önemi bu tarihte Kırgızistan tarihinde siyasi kaosun başladığı dönemdir. Bu sebeple gazete miting sonrasında yağmalama haberine yer vermiştir. Ayrıca 1'de cinayet haberi vardır. Yine ağırlıkta şiddet haberleri yer almaktadır.

Haber	Haberin Türkçesi	Haber Sayfa Sayısı	Haber Satır Sayısı	Suçun Türü
Интим Не Понравился»	Cinsellik Hoşuna Gitmedi	4	175	Gasp
Что Творится В Тюрмах?!	Hapishanede ne oluyor?	4	107	Firar
Первая Ласточка Мвд Предупреждало!	İç İşleri Uyarıyordu	1	25	Silah Kaçakçılığı
Как Чудинов Газом Торговал	Çudinov Gaz Ticaretini Nasıl Yaptı	1	29	Yolsuzluk
Поймали Второго Убийцу	İkinci Katili Yakaladık	1	18	Cinayet
Мародеров Ловить Бесплезно?	Yağmacıları yakalamak işe yarar mı?	2	54	Yağmalama
Сбил, Скрылся... Неподсуден?	Vurdu, Kaçtı... Suçsuz mu?	1	34	Darp

Tablo 2.5 Kaynak delo.kg

2010 Yılı Delo No Gazetesinin Ayın İlk Sayıları Haberleri Mayıs 5 Mayıs 2010 Sayı 811

Delo Nomer gazetesinin Mayıs 2010 ilk sayısı 5 Mayıs 2010 da çıkmıştır. Haberlerden de belirgin olduğu üzere mitinglerin başlamasıyla gazete Yayın politikasını değiştirip, tamamen hükümete karşı tavır takınmıştır. Bu bağlamda Gasp, Firar, Yolsuzluk haberleri siyasi liderlerle ilgili haberlerdir. Bu miting döneminde 7 haberin 6'sı şiddet içermektedir.

Haber	Haberin Türkçesi	Haber Sayfa Sayısı	Haber Satır Sayısı	Suçun Türü
Бандиты, Сбежавшие Из Суда, Пойманы!	Mahkemeden Kaçan Eşkıya, Yakalandı!	6	108	Firar
Как Расчищали Дорогу Наркоте	Uyuşturucu Yolunu Nasıl Temizlediler	6	231	Narkotik
Убийцы Анвара Алиева Вновь Неизвестны	Anvar Alieva'nın Katilleri bilinmiyor?	2	55	Cinayet
Бюджет Минтранса И Деньги На Самолет Президентский	Ulaştırma Bakanının Bütçesiyle Cumhurbaşkanına Uçak alındı	3	57	Yolsuzluk
Аллея Молодежи - В Прицеле Следователей	Gençler parkı Müfettişlerin gözünün altında	3	59	Kaçak Yapılanma
Почему "Электрическим Станциям" Всё Время Не Хватало Денег	Neden Elektrik Santrallerine Hep Para Yetmiyor?	2	39	Görevi kötüye Kullanma
Ребенка Покалечила Пуля... Милицейская?	Çocuğu polis kurşunu mu yaraladı?	3	56	Darp
Драка "Хороших Парней"	'İyi erkeklerin' dövüşü	1	32	Cinayet
Разбуянился Аким	Vali Kudurmuş	1	32	Darp

Tablo 1.6 Kaynak delo.kg

2010 Yılı Delo No Gazetesinin Ayın İlk Sayıları Haberleri Haziran 2 Haziran 2010 sayı 815

Delo Nomer gazetesinin Haziran 2010 ilk sayısı 2 Haziranda çıkmıştır. Dönemin Cumhurbaşkanı halk ayaklanması sonucunda ülkeyi terketmiştir.19 Mayıs'da geçici hükümet kurulmuştur. Gazete suç haberlerinin büyük bölümünü devrilen hükümetin işlediği suçlara ayırmıştır. Diğer suç haberleri ise adi suçlar ve cinayet haberleridir.

Haber	Haberin Türkçesi	Haber Sayfa Sayısı	Haber Satır Sayısı	Suçun Türü
Да, Крепко Пограбили	Evet Yağmaladılar	3	121	Yolsuzluk
Убили... За Что?	Ne İçin Öldürdüler	2	42	Cinayet
Сожженная Заживо	Diri Diri Yaktılar	4	157	Cinayet

Tablo 1.7 Kaynak delo.kg

2010 Yılı Delo No Gazetesinin Ayın İlk Sayıları Haberleri Temmuz 7 Temmuz 2010 sayı 820

Delo Nomer gazetesinin Temmuz 2010 ilk sayısı 7 Temmuzda çıkmıştır. Bu ayda gazetede cinayet haberleri ağırlık basmaktadır.

Haber	Haberin Türkçesi	Haber Sayfa Sayısı	Haber Satır Sayısı	Suçun Türü
Как Брали Ахмата Бакиева	Ahmat Bakiyev'i Nasıl Yakaladılar	4	81	Yolsuzluk
Убит Бывший Нарынский Губернатор	Eski Narın Valisi Öldürüldü	2	89	Cinayet
Жизнь "Мента" - Калым За Невесту?	Polisin Hayatı. Gelin Çeyizi mi?	4	103	Cinayet
Чудак-Человек!	Tuhaf Adam	2	60	Yolsuzluk
Друг Семьи Устроил Кровавую Бойню	Aile dostu Kan Savaşı Başlattı	6	196	Cinayet
Людьми Без Национальности	Milletsiz İnsanlar	2	39	Yağmalama
Санжаровский Боевик Попался На Границе	Sanjarov'un Teröristi Sınırında yakalandı	3	65	Yolsuzluk
Дело О Военно-Антоновской "Бытовухе" Передается В Суд	Voenno-Antonovka'da olan cinayet mahkemeye verildi.	1	38	Cinayet

Tablo 2.8 Kaynak delo.kg

2010 Yılı Delo No Gazetesinin Ayın İlk Sayıları Haberleri Ağustos 18 Ağustos 2010 821. Sayı

Delo Nomer gazetesinin Ağustos 2010 ilk sayısı 18 Ağustosta çıkmıştır. Bu ayda gazetede cinayet ve yolsuzluk haberleri ağırlık basmaktadır.

Haber	Haberin Türkçesi	Haber Sayfa Sayısı	Haber Satır Sayısı	Suçun Türü
Шок Милиционероv Избили И Пытались Сжечь	ŞOK Polisler Dövdüler ve Yakmaya Çalıştılar	5	133	Darp
О Том, Как Барыктабасов Готовил Госпереворот	Bariktabasov'un Darbeye Nasıl Hazırlık Yaptığı hakkında	6	181	Darbe Yapmaya Teşebbüs
Бизнесмен Роман Шин Обвиняется В Организации Разбоя	İŞ adamı Roman Şin saldırı için suçlanıyor	1	36	Yolsuzluk
Расстреляли Всю Семью	Bütün Aileye Ateş etti	3	92	Cinayet
Как Финполиция Техосмотр Проходила	Malı Polis Araç Muayenesinden Geçti	4	143	Görevi Kötüye Kullanma

Tablo 1.9 Kaynak delokg.

2010 Yılı Delo No Gazetesinin Ayın İlk Sayıları Haberleri Eylül 1 Eylül 2010 823. sayı

Delo Nomer gazetesinin Eylül 2010 ilk sayısı 1 Eylülde çıkmıştır. Bu sayıda gazetede siyasi suçlar ağırlıkla işlenmiştir.

Haber	Haberin Türkçesi	Haber Sayfa Sayısı	Haber Satır Sayısı	Suçun Türü
Сыдыков-Сын Успел Улизнуть Вовремя	Sıdkov 'Un Oğlu Zamanında Kaçmayı Başarmıştı	5	179	Görevi Kötüye Kullanma
А Сыдыкова-Отца В Суд Второй Месяц Не Пускают Врачи	Sıdkov'un Babasını Doktorlar Mahkemeye 2. Kez Bırakmadılar	2	39	Darbeye Teşebbüs
Убийство Без Концов	Sonsuza Kadar Cinayet	1	41	Cinayet
Контрольный Выстрел В Конституционный Суд	Anayasa Mahkemesine Ateş	4	146	Görevi Kötüye Kullanma
Басмачи	At Hırsızları	2	59	Hırsızlık
В Кого Выстрелят Украденные Vip Пистолеты?	Çalınan VIP tabancalar kimi vuracaklar?	3	81	Silah Kaçakçılığı
Сказали "А", Говорите И "Б"!	A yı dediniz B yide Deyin	2	61	Yolsuzluk
Задержаны Подозреваемые В Убийстве Журналиста Павлюка	Pavluk Cinayetinin Suçluları Tutuklandı	1	42	Cinayet
"Добивать Его Я Не Стал"...	O'nun Üstüne Fazla Gitmedim	6	183	Cinayet
Мужской Выпендрож Со Смертельным Иходом	Ölümcül Erkek Gösterisi	2	39	Cinayet

Tablo 1.10Kaynak delo.kg

2010 Yılı Delo No Gazetesinin Ayın İlk Sayıları Haberleri Ekim 13 Ekim 2010 sayı 829

Delo Nomer gazetesinin Ekim 2010 ilk sayısı 13 Ekimde çıkmıştır. Bu sayıda hemen hemen aynı sayıdasiyasi suçlara ve cinayet suçlarına yer verilmiştir.

Haber	Haberin Türkçesi	Haber Sayfa Sayısı	Haber Satır Sayısı	Suçun Türü
Санжар Бакиев Получил Срок	Sancar Bakiev Hapise Atıldı	3	37	Darbe Teşebbüsü
Расстрелянный Патруль Очень Серьезно Наступил Кому-То На Хвост	Öldürülen Nöbetçi Birilerini Rahatsız Etmiş	2	46	Cinayeti
Поймать Убийцу Помогла Видеокамера	Katilin Yakalanmasında Kamera Etkili Oldu.	3	94	Cinayet
Пятерым Сидеть Пожизненно	Beş Kişi Müebbet Cezası Aldı.	3	36	Cinayet
В Бишкеке Арестован Кемельбек Нанаев	Kemelbel Nanaev Bişkek'te Tutuklandı.	2	55	Görevi Kötüye Kullanma

Tablo 1.11Kaynak delo.kg

2010 Yılı Delo No Gazetesinin Ayın İlk Sayıları Haberleri Kasım 3 Kasım 2010 832. Sayı

Delo Nomer gazetesinin Kasım2010 ilk sayısı 3 Kasımda çıkmıştır. Bu sayıda cinayet suçları çok işlenirken,yine siyasi suçlara da yer verilmiştir.

Haber	Haberin Türkçesi	Haber Sayfa Sayısı	Haber Satır Sayısı	Suçun Türü
Странные Террористы	Tuhaf Teröristler	4	104	Terör
Взрывы В Кыргызстане	Kırgızistan'da Patlamalar	2	42	Terör
Убийц Курсантов Ищут?	Katil Öğrencileri Arıyor	1	23	Cinayet
Избит И Ограблен Максим Каганер	Maksim Kaganer gasp edildi	1	53	Darp

Tablo 2.12 Kaynak delo.kg

2010 Yılı Delo No Gazetesinin Ayın İlk Sayıları Haberleri Aralık 1 Aralık 2010 836. sayı

Delo Nomer gazetesinin Aralık 2010 ilk sayısı 1Aralıkta çıkmıştır. Bu sayıda Terör ve Cinayet suçlarına yer verilmiştir.

Tablo 2'de Delo No Gazetesinin 2010 yılınınher ayının ilk sayılarında çıkan haberlere yer verilmiştir. Haberlerin çoğunluğu cinayet haberlerini oluşturmaktadır. Bu da sansayonel gazeteciliğin bir özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Siyasal kaos döneminde haber formatları değişmiş, yolsuzluk, görevi kötüye kullanma gibi siyasi suçlara ağırlık verilmiştir. Kaos dönemi sona erdiğinde gazete eski formatına geri dönüp yine cinayet haberlerine yer verilmiştir.

Gazetede çıkan suç haberlerinin yüzelik olarak oranları ise Cinayet % 38, Görevi kötüye kullanma 10.2, Narkotik%2.9, Dolandırıcılık %2.9,Firar %2.9,Hırsızlık %1.47, Tecavüz %1.47, Sahtekarlık %1.47, Rüşvet %1.47, Gasp %1.47, Darp 7.35, Terör 4.41,Yağmalama 4.41,Firar 4.41, Darbeye teşebbüs 4.41, Yolsuzluk 11.7'dir.

Tablo 3. Gazetede Yer Alan Suçların Nitelikleri

Aylar	Cinayet	Görevi Kötüye Kullanma	Narkotik	Hırsızlık	Tecavüz	Dolandırıcılık	Darp	Rüşvet	Sahtekarlık	Terör	Yağmalama	Gasp	Fırar	Kaçakçılık	Yolsuzluk	Darbeye Teşebbüs
Ocak	2	1				1	1	1	1							
Şubat	3		1													
Mart	2	1			1	1				1						
Nisan	1										1					
Mayıs	1						1					1	1	1	1	
Haziran	2	1	1				1						1	1	1	
Temmuz	2														1	
Ağustos	4										1				3	
Eylül	1	1					1								1	1
Ekim	4	2		1										1	1	1
Kasım	3	1														1
Aralık	1						1			2						
Toplam	26	7	2	1	1	2	5	1	1	3	3	1	2	3	8	3

Bilindiği üzere Kırgızistan'da Nisan ayının başlarında mitingle başlayan bir siyasi otoritesizlik süreci yaşanmıştır. 19 Mayıs 2010 yılında ise geçici hükümet kurulmuş bu hükümetin başına da Roza Otunbayeva getirilmiştir.

Tablo 3'de *Delo No* gazetesinde yer alan suçlar aylara göre gruplandırılmıştır. Açık renkte gösterilenler (Ocak-Şubat-Mart-Nisan) Kırgızistan'da siyasi istikrarsızlık dönemin önceki ve istikrarsız dönemin suçlarını kapsamaktadır. Beyaz renk ile gösterilen (Mayıs) suçlar ise istikrarsızlık dönemin hemen ardından geçici hükümetin kurulduğu tarihin suçlarıdır. Koyu renk ile gösterilen (Haziran-Temmuz-Ağustos-Eylül-Ekim-Kasım-Aralık) suçlar ise siyasi istikrarsızlık dönemin sona erdiği dönemin suçları yer almaktadır.

Tablonun geneli değerlendirildiğinde toplam 68 suç haberi tespit edilmiştir. Gazetede en çok *cinayet* haberlerine yer verildiği (% 38) görülmektedir. *Yolsuzluk* ise ikinci sırada (%11.7) yer almaktadır. Suç nitelikleri sınıflandırıldığında, Adı suçlar olarak nitelendirilen suçlar cinayet, tecavüz, dolandırıcılık, sahtekarlık, gasp, kaçakçılık, narkotik suçlarının haber sayısı toplamda 46'dır. Bu haberlerin 16'sı miting öncesinde 20'si ise mitinglerden sonra yayımlanmıştır. Tabloda her iki dönemde adı suçların oranlarında önemli ölçüde değişkenlik olmadığına ulaşılabılır. Yönetim suçlarının arasına giren görevi kötü kullanma, yolsuzluk, darbeye teşebbüs ve rüşvet suçlarının toplam sayısı 19'dur. Bu suçların 3'ü siyasi istikrarsızlık

döneminde yayınlanırken, siyasi istikrarsızlığın sona erdiği dönemde ise 16'ya yükselerek büyük bir artış göstermiştir.

SONUÇ

'Siyasi Kaos Döneminde Suçun Haberleştirilmesi: Kırgızistan'da Bir Kriminal Gazetecilik Örneği *Delo Nomer*' adlı çalışmada Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra devletten bağımsız çalışan ilk gazete olan *Delo Nomer* haber başlıkları ve haber fotoğrafları ve suç nitelikleri bakımından incelenmiştir.

Sovyet Döneminde basın tamamen devletin kontrolünderken bağımsızlık döneminde basın devletin kontrolünden çıkmıştır. Sovyetler Birliğinin dağılmasının ardından basında yeni düzenlemelere gidilmiştir. Sansürün tamamen ortadan kalkması Bağımsızlık Dönemi basınının en büyük özelliğidir. Sansürün ortadan kalkması gazetenin yayın politikasına da yansımış, gazete haberlerinde hiç bir türlü sansüre gidilmemiş bu durumda suçu işleyenlerin kimlikleri, fotoğrafları ve adresleri ayrıntısıyla verilip hedef gösterme gibi bir olguya zemin hazırlamıştır. Gazete fotoğraflarında da hiç bir sansüre gidilmemiş, bu da insan psikolojisine zarar veren fotoğrafların yer almasına yol açmıştır. Bu durum basında devletin denetim mekanizmasının işlememesiyle açıklanabilmektedir.

Gazete kendisini adaletin temsilcisi olarak tanımlamasına rağmen, gazetenin yer verdiği fotoğraflarda devletin baskı organları olan hapisane ve mahkeme fotoğraflarının düşük seviyede kaldığı görülmektedir. Bu bağlamda gazetenin suçu önlemek yerine suçu ifşa etme gibi bir politikasının olduğu sonucuna varılabilir.

Gazetede yer alan suç haberleri incelendiğinde cinayet, tecavüz, gasp, darp, terör, yağmalama suçları şiddet içeren suçlar olarak görülmektedir. Bu suçlar yüzdeler olarak 57, 09 olarak hesaplanmıştır. Şiddet suçları suç haberlerinin büyük bölümünü oluşturmaktadır. Ayrıca Kırgızistan'da siyasi kaos döneminde olduğu için Görevi kötüye kullanma, Rüşvet, Firar suçları hükümeti hedef alan haberlerden olduğu göz ardı edilmemelidir.

Suç nitelikleri bağlamında gazete haberlerine en çok yansıyan suç cinayettir. Bu da toplumda heyecan ve merak uyandırma kaygısından ileri gelmektedir. Adi suçlarda mitingler öncesi ve sonrasında sayı bakımından önemli bir fark gözlemlenmemektedir. Ancak siyasi suçlarda mitingler öncesi ve sonrasında sayı bakımından önemli ölçüde farklar tespit edilmiştir. Gazetenin yayın politikası bağlamında siyasi istikrarsızlık döneminde hükümet hakkında eleştiriler

yönelmediğine ama aynı zamanda da bu hükümeti desteklemediği sonucuna varılabilir. Yalnız siyasi istikrarsızlığın sona erdiği dönemde yeni hükümetin kurulmasıyla birlikte, gazete yayın politikasında değişikliği gitmiş, eski hükümet aleyhine haberler yayınlamaya başlamıştır. Bu da doğal olarak siyasi suç haber sayısına da yansımış, mitingler öncesinde 3 olan siyasi suç haberi mitingler sonrasında 16'ya çıkmıştır. Bu bağlamda Kırgızistan'da başlayan mitingler öncesi siyasi olay, haber ve suçlara çok az yer verilmiştir. Mitinglerin Nisan ayında başlamasıyla uzman yorumlarına da yer verilmiş, bu uzman kişiler muhalif kanattaki siyasi düşünürler olmuştur. Gazete bu uzman kişilerin fikirleriyle mitingler sürecinde ve sonrasında kamuoyu yaratma işlevini yerine getirmişlerdir. Mitinglerle beraber iktidarın işlediği siyasi suçlara yer verilmiş, halkı bu yönde haberdar etme yoluna gidilmiştir. Gazete mayıs ayında geçici hükümetin kurulmasıyla birlikte miting dönemindeki yayınına devam etmiş, geçici hükümeti desteklemiştir.

Gazete haberlerinde sonuç olarak miting döneminde yani siyasi kaos döneminde hükümete karşı bir tavır alırken, gazetede ki suçlar yolsuzluk ve siyasi skandallardan oluşmaktadır. Mitingler sonrasında ise gazete yolsuzluk haberlerine yer vermeyip, adi suçlara yer vermiştir.

Gazetede çıkan suç haberlerinin yüzelik olarak oranları ise Cinayet % 38, Görevi kötüye kullanma 10.2, Narkotik%2.9, Dolandırıcılık %2.9,Firar %2.9,Hırsızlık %1.47, Tecavüz %1.47, Sahtekarlık %1.47, Rüşvet %1.47, Gasp %1.47, Darp 7.35, Terör 4.41,Yağmalama 4.41,Firar 4.41, Darbeye teşebbüs 4.41, Yolsuzluk 11.7'dir. Bu rakamlardan da görüldüğü üzere gazete heyecan yaratma duygusundan hareketle şiddet haberlerine çoğunlukla yer vermiştir.

Başvuru Kaynakları

Arık, M.Bilal. "Medyada Şiddet 'Aşırıktan Medet Umma Hali 'nin Bir Sonucudur ". Ankara: Kamuda Sosyal Politika Dergisi Norm Yazılım Ltd. Şti, (2012)

Aydın Sakı, Oya. "Alımlama Araştırmaları Ve Kültürel Çalışmalar Geleneğinin Katkısı". İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 11 (Bahar 2007) : 119-131

Ayrancı Ünal, Koşgeroğlu Nedime, Günay Yasemin. "Televizyonda çocukların en çok seyrettikleri saatlerde gösterilen filmlerdeki şiddet düzeyi". Anadolu Psikiyatri Dergisi 5 (2004) :133-140

Bodur, Feyyaz. "Yerel Basında Yönetim ve Örgüt Yapısı ". Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi yayınları,1997

- Bulut Selda, Yaylagül Levent. “Türkiye’deki Yazılı Basında Yargıtay ve Mafya İlişkisine Yönelik Haberler” İletişim Dergisi 19 (2004) : 119-143
- Dursun, Çiler. “Kadına yönelik Aile İçi Şiddet ve Haber Medyası: Alternatif Bir Habercilik ” .Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008.
- Duruoğlu, Tuba. “Haber Yapmada İdeoloji Etkeni: 11Eylül Olayı Üzerine Bir İnceleme”.İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi 25 (Yaz-Güz 2007):1-42
- Girgin, Atilla. “Haber Yazmak”. İstanbul: Der Yayınları 3. Baskı 2005.
- Girgin ,Atilla. “Gazeteciliğin Temel İlkeleri”, İstanbul: Der Yayınları, 2007.
- Güngör, Süleyman. “Althusser’de İdeoloji Kavramı”. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakülte Dergisi 2 (Yaz 2001):221-231
- Kabilbekova, Samara. “Kırgızistan’daki Lale Devriminin Türk- Kırgız Basınına Yansıması”. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- Karaboğa, M.Tahir.“ Türkiye’de Özel Televizyon Kanallarının Ana Haber Bültenlerinde Şiddet Olgusu”. Mersin: Mersin Üniversitesi yüksek lisans tezi, 2007.
- Köker, Eser. Doğanay, Ülkü. “İrkçi Değilim Ama Yazılı Basında İrkçi Ayrımcı Söylemler”. Ankara: İHOP yayınları, 2010.
- Milli Eğitim Bakanlığı Megep. “Haber Röportaj”. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları,2007.
- Milli Eğitim Bakanlığı Megep. “Gazeteciliğin Kavramları”. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları,2007.
- Milli Eğitim Bakanlığı Megep “Gazetecilik Haber Yazma 1”. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları,2007.
- Nalçaoğlu, Halil. “Medya ve Toplum”. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları / Habercinin El Kitabı Dizisi, 2005.
- Ramonet, Ignacio. “Medyanın Zorbalığı”. Çeviri Aykut Derman.İstanbul: Om Yayınevi, 1999.
- Şirin, Mustafa Ruhi. “ Çocuk Hakları ve Medya ”.İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları,2011.

Taşlıçukur, Çiçek “Namus Bahaneli Cinayetlerin Türkiye’deki Basında Haber Olarak Yapılandırılışının Analizi”. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi,2009.

Tokgöz, Oya. “Temel Gazetecilik”. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1991.

welcomeKG.(Nisan2012).<http://www.welcome.kg/ru/kyrgyzstan/society/dfkuih/>,Erişim Tarihi: 12.04.2012 .

binlestudy.(Mayıs2012) <http://www.biblestudy.ru/raznoe/51393-otkuda-eta-tsitata--solntse-svetit-odinakovo-dlya-vseh--i-bog-posyl>, Erişim Tarihi: 22.05.2012

cnntürk.(mayıs2012)<http://www.cnnturk.com/2010/dunya/04/08/kyrgyzistandaki.devrin.rusyanin.isi.mi/571250.0/index.html>, Erişim Tarih: 18.05.2012.